

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1945 kl. 3 em.

*Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag
angående fortsatt utgivning av otryckta riksdagsprotokoll.*

I anledning av framställning av fullmäktige i riksgäldskontoret beslöt 1936 års riksdag med bifall till hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 45 uppdraga åt fullmäktige att i överensstämmelse med en i utlåtandet omförmäld plan i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra prästeståndets protokoll för åren 1642—1660 och bondeståndets protokoll för åren 1720—1727. Riksdagens beslut avsåg utförande av den första etappen av en såsom önskvärd avsedd publicering av de ännu utgivna riksdagsprotokollen.

Sedermere beslöt 1939 års lagtima riksdag i anledning av framställning av fullmäktige och med bifall till hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 19 uppdraga åt fullmäktige att låta i överensstämmelse med en i utlåtandet omförmäld plan i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra prästeståndets protokoll för åren 1660 och 1664, borgarståndets protokoll för åren 1719 och 1720 samt bondeståndets protokoll för år 1731.

Slutligen beslöt 1942 års riksdag i anledning av framställning av fullmäktige och med bifall till hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 36 att låta i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra bondeståndets protokoll för år 1734.

Arbetet med prästeståndets protokoll har på grund av mellankomna hinder hittills ej kunnat slutföras. Enligt uppgift av utgivaren föreligga emellertid protokollen för åren 1642—1660 i korrektur.

Bondeståndets protokoll för åren 1720—1727 utkommo från trycket under juli månad 1939. Publikationen bär titeln »Bondeståndets riksdagsprotokoll I 1720—1727».

I början av år 1945 utkommo bondeståndets protokoll för åren 1731 och 1734, sammanfattade i en såsom band II betecknad volym. Borgarståndets protokoll för åren 1719 och 1720 väntas utkomma under år 1945.

I skrivelse den 18 januari 1945 till bankoutskottet hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* — efter en redogörelse för vad i ärendet tidigare förekommit — meddelat följande:

I särskilda till fullmäktige avgivna promemorior hava förste arkivarien vid Stockholms stadsarkiv fil. doktorn N. Staf samt arkivarien vid riksarkivet fil. lic. S. Landahl, vilka av fullmäktige anförtrotts uppdrag att om-

besörja redigeringen av borgarståndets respektive bondeståndets protokoll för ovannämnda perioder, avgivit förslag beträffande fortsatt tryckning av ifrågavarande protokoll. Enligt promemoriorna, av vilka avskrifter äro fogade vid denna skrivelse¹, böra närmast tryckas borgarståndets protokoll för år 1723 och bondeståndets protokoll vid 1738—1739 års riksdag. Kostnaderna härför hava i promemoriorna beräknats till 26 300 kronor respektive 22 000 kronor eller sammanlagt 48 300 kronor, vilket sistnämnda belopp torde böra avrundas till 50 000 kronor. Arbetet beräknas taga tre år i anspråk.

För egen del hava fullmäktige anfört följande:

Fullmäktige vilja erinra om att fullmäktige i yttrande till 1936 års bankoutskott i fråga om publicering av otryckta riksdagsprotokoll framhöllo önskvärdheten av att riksdagen genom anvisande av anslag för ändamålet måtte underlätta forskningen rörande riksdagens verksamhet under olika tidsperioder såsom en fortsättning av det stora, till hufvudstämman av riksdagens 500-årsminne utgivna statsvetenskapliga och historiska bokverket och med utnyttjande av de uppslag till nya undersökningar och framställningar, vilka i rikt mått givits i dess olika delar. Med hänvisning härtill vilja fullmäktige förorda, att tryckning av borgarståndets protokoll för år 1723 och bondeståndets protokoll vid 1738—1739 års riksdag i enlighet med i ovan berörda promemior innefattade planer måtte komma till stånd.

Medel för utgivande av otryckta ståndsprotokoll hava hittills beräknats under förslagsanslaget till riksdagen: utgivande av särskilda publikationer. Det synes emellertid fullmäktige lämpligare, att ett särskilt anslag av reservationsanslags natur anvisas för ändamålet.

Med åberopande av det anförda hemställa fullmäktige, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att

dels uppdraga åt fullmäktige att låta i överensstämmelse med de i ovan berörda promemior innefattade planerna i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra borgarståndets protokoll för år 1723 samt bondeståndets protokoll vid 1738—1739 års riksdag,

dels ock för utgivning av otryckta ståndsprotokoll å riksstaten för budgetåret 1945/46 under fjortonde huvudtiteln Riksdagen och dess verk anvisa ett reservationsanslag av 17 000 kronor.

I likhet med fullmäktige anser utskottet, att medel böra ställas till förfogande för fortsatt utgivning av otryckta riksdagsprotokoll. Mot det förslag, som i sådant avseende framlagts av fullmäktige, har utskottet icke funnit anledning till erinran. Såsom fullmäktige ifrågasatt, torde det vara lämpligt, att kostnaderna för arbetet med utgivningen av här avsedda protokoll bestridas från ett för ändamålet anvisat reservationsanslag. *Utskottet.*

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förevarande framställning, må

¹ Intagna såsom Bilagor A och B till detta utlåtande.

dels uppdraga åt fullmäktige att låta i överensstämmelse med de i ovan berörda promemorior innefattade planerna i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra borgarståndets protokoll för år 1723 samt bondeståndets protokoll vid 1738—1739 års riksdag,

dels ock för utgivning av otryckta ståndsprotokoll å riksstaten för budgetåret 1945/46 under fjortonde huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. anvisa ett reservationsanslag av 17 000 kronor.

Stockholm den 13 mars 1945.

På bankoutskottets vägnar:

GUST. SVEDMAN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Sandström, Sundvik, Leander, Edin, Lindblom, Löfgren, Andersson* i Tidaholm* och *Ljungdahl*;

från andra kammaren: herrar *Svedman, Paulsen, Mattsson, Eriksson* i Sandby, *Johnsson* i Kastanjegården, *Sundberg, von Seth* och *Svensson* i Alingsås.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

P. M.

angående tryckning av borgarståndets protokoll.

Enligt beslut vid 1939 års riksdag skulle borgarståndets protokoll vid riksdagarna 1719 och 1720 jämte bilagor utges av trycket. Arbetet har fortskridit så att det beräknas utkomma i början av 1945.

Såsom redan i den av mig den 29 december 1938 avgivna promemorian anförts ha borgarståndets riksdagsprotokoll före frihetstiden utgivits genom Stadshistoriska Institutets försorg. När 1939 års riksdag beslöt övertaga utgivningen av även borgarståndets protokoll ställde därvid institutet till förfogande de avskrifter av riksdagsprotokoll, som det låtit verkställa. För utgivningen av de ovan nämnda protokollen från riksdagarna 1719 och 1720 har undertecknad sålunda fått utnyttja det av institutet sammanbragta materialet. Även för den följande riksdagen 1723 har institutet tidigare låtit avskrivna protokollstexten. Denna omfattar 905 foliosidor. Men en utgivning av protokollen bör även inkludera vissa bilagor. Ett urval kan emellertid först bestämmas i samband med kollationeringen av protokollstexten.

Vid beräkningen av tryckningskostnaderna för den volym, som skulle omfatta riksdagarna 1719 och 1720, upprättades tvenne alternativ, det ena eller mindre efter det format, som fastställdes för präste- och bondestandsprotokollen, och det andra eller större efter det format, i vilket borgarståndets protokoll före frihetstiden tryckts. Riksgäldsfullmäktige beslöto emellertid, att volymen skulle tryckas i det större formatet.

Vad avskrivningskostnaderna beträffar kommer såsom av det ovan anförda torde framgå, kostnaden för avskrivningen av protokollen att bortfalla, enär dessa redan föreligga i avskrift. För avskrivningen av de bilagor, som komma att erfordras, torde böra upptagas ett belopp av kronor 400.

Såsom tidigare redan påpekats omfattar 1723 års protokoll 905 avskrifts-sidor i folio. I tryck torde dessa motsvara 560 sidor, vartill kommer beräknat utrymme för bilagor med 192 sidor, för person- och sakregister med 32 sidor samt för företal, innehållsförteckning, inledning, kapitelrubriker, mellanslag och nya stycken med 32 sidor eller sammanlagt 816 sidor.

Enligt Almquist och Wiksell offereras för sättning, tryckning och häftning av protokollstext och bilagor ett pris av kronor 228: 50 per 16-sidigt ark. Med beräknade 752 sidor eller 47 ark blir summan $47 \times 228: 50 =$ kronor 10 739: 50. För tryckning av person- och sakregister betingas en förhöjning med kronor 7: 90 per sida. Med beräknade 32 sidor eller 2 ark erhålles en summa av kronor 709: 80 ($2 \times 228: 50 + 32 \times 7: 90$).

För tryckningen av beräknade 32 sidor eller 2 ark företal, innehållsförteckning m. m. efter 228: 50 per 16-sidigt ark tillkommer en summa av kronor 457. För levande kolumntitlar offereras ett pris av kronor 3: 50 per 16-sidigt ark. Då protokollstexten omfattar 35 ark blir summan kronor 122: 50. Slutligen tillkommer kostnader för omslag med tryck å första sidan inkl. häftning, vilken enligt offerten upptages till kronor 100: —.

Samtliga tryckningskostnader skulle sålunda belöpa sig till kronor 12 178: 80.

För utgivningen av 1719 och 1720 års riksdagsprotokoll utgår ett redaktörsarvode av kronor 227 per tryckark. Redaktörsarvodet för 1723 års protokoll skulle sålunda belöpa sig till kronor 10 669 (47×227).

Härtill kommer arvodet för arbetet med att upprätta person- och sakregister. Enligt beräkningen för 1719 och 1720 års protokoll utgår det med 666:66 kronor per ark. Med 2 ark skulle detta bli kronor 1 333:32.

SAMMANFATTNING.

Avskrivningskostnader	..... kronor	400:—
Tryckning av protokoll och bilagor	..... »	10 739:50
Tryckning av person- och sakregister	..... »	709:80
Tryckning av företal, innehållsförteckning m. m.	..... »	457:—
Levande kolumntitlar	..... »	122:50
Omslag m. m.	..... »	100:—
Redaktörsarvode	..... »	10 669:—
Arvode för person- och sakregister	..... »	1 332:32
		Kronor 24 530:12

Utgifter för papper m. m. samt för korrigeringskostnader kronor 1 769:88

Summa kronor 26 300:—

Stockholm den 6 december 1944.

NILS STAF,
fil. doktor, förste arkivarie.

Bilaga B.

P. M.

angående bondeståndets riksdagsprotokoll: band 3.

Den 6 maj 1936 fattade riksdagen beslut om utgivande av bl. a. Bondeståndets riksdagsprotokoll 1720—1727. Dessa utkommo av trycket år 1939 i en såsom band 1 rubricerad volym. Den 15 mars 1939 och den 6 maj 1942 beslöt riksdagen, att Bondeståndets riksdagsprotokoll även för 1731 och 1734 skulle utgivas. Då dessa inom kort utkomma av trycket i en såsom band 2 betecknad volym, ber undertecknad såsom av Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret utsedd redaktör för verket att vördsamt få göra följande framställning.

De Bondeståndets riksdagsprotokoll, vilka i följd av riksdagens tidigare principbeslut, »att de ännu utgivna riksdagsprotokollen bliva publicerade», därvid närmast böra komma i fråga, äro de för 1738—1739 års riksdag. De utgöra i handskrift en inbunden volym, vilken, sedan blanka blad och ett fåtal bilagor i avskrift frånräknats, befunnits omfatta 2 070 skrivna sidor.

Denna protokollstext är genomgående skriven med samma handstil, varigenom en ganska exakt beräkning av den omfattning, den skulle kräva i tryck, är möjlig att göra. Verkställt avskriftsprov har således givit vid handen, att texten i avskrift kommer att bestå av 1 035 sidor, alldenstund två handskriftssidor rymmas på en avskriftssida. Då två dylika motsvara en trycksida, skulle således 1 035 avskriftssidor kräva 517 trycksidor eller ca 32½ ark. Härtill bör — i likhet med vad som tidigare skett — fogas utrymme för kapitelrubriker (d. v. s. rubriker för de olika sammanträdesdagarna), noter, mellanslag och nya stycken. Detta utrymme beräknas till ca 40 sidor eller 2½ tryckark. Härtill komma bilagor. Allmogens allmänna besvär, vilkas plats bland bilagorna i de två första banden av här ifrågasvarande publikation ansetts självklar, äro emellertid för denna riksdag — liksom för 1734 års — införda i själva protokollet. Det utrymme bland bilagorna, som härigenom blir ledigt, måste dock — liksom fallet varit vid 1734 års riksdag — tagas i anspråk för Kungl. Maj:ts resolution på Allmogens besvär. — T. o. m. 1731 års riksdag vore dessa aktstycken tryckta i A. A. von Stiernmans relativt lättillgängliga publikation »Alla riksdagars och mötens besluth». — Nämda bilaga utgöres av 114 handskriftssidor. I allmänhet svara tre sådana mot två avskriftssidor, varför denna bilaga beräknas komma att kräva 38 trycksidor. För övriga bilagor må beräknas 122 sidor eller tillsammans 10 tryckark. För volymen nödigt person- och sakregister torde böra beräknas till tre tryckark. I sin helhet skulle volymer således komma att utgöras av 768 sidor eller 48 tryckark.

Avskriftskostnaderna, beräknade efter kronor 2: 50 i timmen, vilket pris i riksarkivet verk samma avskrivarekor numera erhålla, kalkyleras på följande sätt. De 2 070 handskriftssidorna protokollstext torde, då 8 sidor kunna medhinnas per timme, kräva en tid av 259 timmar eller en kostnad av 648 kronor. Motsvarande kostnad för Kungl. Maj:ts resolution på Allmogens besvär beräknas till 48 kronor. Kalkyleras övriga bilagor till 244 avskriftssidor (122 trycksidor), torde deras avskrivande kräva en kostnad av 80 kronor. Avskriftskostnaderna för 1738—1739 års protokoll och bilagor skulle således tillsammans belöpa sig till 776 kronor.

Redaktörskostnaderna: För de 45 textarken beräknas 175 kronor per ark eller tillsammans 7 875 kronor. Kostnaderna för de tre registerarken belöpa sig till 500 kronor per ark eller tillsammans 1 500 kronor. De sammanlagda redaktörskostnaderna utgöra således 9 375 kronor.

Tryckningskostnaderna: Enligt begärd tryckerioffert från Almqvist & Wiksells boktryckeriaktiebolag, där föregående delar av Bondeståndets riksdagsprotokoll tryckts, hava tryckningskostnaderna beräknats efter 171 kronor per 16-sidigt tryckark. För de 45 textarkens tryckning skulle de alltså uppgå till 7 695 kronor. För registerarken tillkommer en kostnad av kronor 9: 35 per sida, alltså per tryckark 171 + 149: 60 = 320: 60. För tre dylika ark blir således priset kronor 961: 80. Härtill kommer för protokollstexten kostnaden för s. k. levande kolumntitlar, d. v. s. rubrik å varje sida med uppgift om datum för sammanträde i fråga. Dessa kolumntitlar beräknas draga en kostnad av kronor 3: 50 per tryckark, alltså för 35 sådana kronor 122: 50.

För omslag med titeltryck till en upplaga på 500 exemplar beräknas kronor 50: —.

Härutöver beräknar tryckeriet förhöjning för noter med kronor 3: 25 per sammanräknad hel sida. Om av de 2½ ark, som ovan beräknats för noter,

rubriker etc., 1¹/₂ ark antages åtgå för noter, skulle denna förhöjning alltså belöpa sig till kronor 78:—.

Ännu en omständighet måste emellertid tagas med vid beräkningen. Protokollshandskriften är försedd med 1 531 s. k. marginalrubriker. Dessa måste liksom förut medtagas i en edition och draga en särskild kostnad av kronor 0:50 för varje 5-radig rubrik. Således tillkommer en utgift av kronor 765:50. Då ett betydande antal av dessa rubriker överstiga 5 rader, varför en förhöjning av 10 öre för varje rad erfordras, torde ett tillägg av kronor 200:— behövas. För marginalrubriker måste alltså ett belopp av kronor 965:50 beräknas.

Utgifterna skulle sålunda bliva:

Avskriftskostnaden	kronor	776:—
Redaktörsarvode	»	7 875:—
Arvode för person- och sakregister	»	1 500:—
Sättnings- etc. kostnader för text	»	7 695:—
» » » » levande kolumntitlar	»	122:50
» » » » registerark	»	961:80
» » » » omslag	»	50:—
» » » » marginalrubriker	»	965:50
Förhöjning för noter	»	78:—
Korrigeringskostnader o. s. v., förslagsvis beräknade till	»	1 976:20
Summa kronor		22 000:—

Med stöd av vad ovan anförts får jag vördsamt hemställa, att Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret ville hos riksdagen utverka, att ett belopp av kronor 22 000:— beviljas att, fördelade på tre budgetår, användas till utgivning av Bondeståndets riksdagsprotokoll, band 3.

Stockholm den 6 december 1944.

STEN LANDAHL.